

Romok között

részlet

Ennek a különös évnek majdnem a legvégén az egész város látta doktor Felešlegit a híradóban.

A rendőrség egy gyanús kocsit figyelt a panelházak között. Az autó lassan haladt, de így is nekiütközött a járdaszegélynek.

Felešlegi kiszállt, a törvény embereit észre sem véve a tenispályák melletti ház felé botorkált, a szomszédok az ablakból nézték, és egyiküket sem lepte meg, hogy úgy jött, ahogy jött, hogy úgy nézett ki, ahogy kinézett, és az sem, hogy azonnal jöttek is érte.

De a legkevésbé ő maga volt meglepve.

Doktor úr,

miért halt meg minden jó ember? Én is mennék már. Apám rég elment. Jó ember volt, de gyakran méregbe gurult. Gyerekkoromtól fogva tudtam, hogy a férfiak méregbe gurulnak, és ő volt mind közül a legférfiasabb. Senkitől sem tűrt ellentmondást. Egyszer május elsején ráfogta a milicistapuskáját egy cigányra, mert a cigány, az nem szlovák, és ez a cigány még ki is gúnyolta a vörös zászlót meg a munkásmozgalmat. Végül nem lőtte agyon, csak megrakta a puskatussal. Bénultan nézte mindenki, aztán hárman észbe kaptak, és a tribün mögé vonszolták apámat. Ennyien kellett hozzá, amilyen bivaly egy ember volt. Bármikor odacsapott, gondolkodás nélkül. De jót akart. Néha nagyon megvert. Akkor nagyon jót akart. Az még egy más világ volt, nem olyan, mint a mai, hogy még a rossz gyereket sem szabad megütni. Anyám azt mondta, hogy előbb rossz gyerek voltam, most meg rossz felnőtt vagyok. Akkor majdnem rám jött a sírás, de úgy tettem, mintha nem jönne, zörögtem az edénnyel, aztán belevágtam az egészet a mosogatóba, és felmentem az emeletre, abba a szobába, aminek zárható az ajtaja, mert a bátyám felszerelt rá egy zárat, de elkért érte harminc eurót. Apám ingyen felszerelte volna.

Tisztelettel:

Vargová

Balla, valódi nevén Vladimír Balla (1967) Érsekújváron született, és ma is ott él. A pozsonyi Közgazdasági Főiskolán végzett. A *Leptokaria* című novelláskötetével debütált 1996-ban. Első, kísérleti írásait követően olvasóbarátabb művekkel jelentkezett, ahogyan a *Velká láska* (Nagy szerelem – 2015) vagy a *Je mřtvy* (Halott – 2018) című munkáiból is kitűnik. *V mene otca* (Az apa nevében) című regényéért 2012-ben neki ítéltek a szlovák irodalom legjelentősebb díját, az Anasoft Litera-díjat (a mű magyarul Dobry Judit fordításában a Kalligram Kiadónál jelent meg 2016-ban). A karikatúrát és a bohózatot előszeretettel kihasználó poétikáját bravúros stilisztikai megoldások egészítik ki.

A rendelőtől a parkolóra látott. A betegek és hozzátartozóik az autókat kerülgettek. Előbb-utóbb a város összes lakosa felbukkan itt, azokon kívül, akiknek sikerült pozsonyi vagy külföldi pszichiáterhez eljutniuk. De ha nem költöznek Pozsonyba vagy külföldre, akkor előbb-utóbb megjelennek a parkolóban.

Bámult lefelé, és csak véletlenül figyelt fel rá, hogy a páciens épp valami érdekeset beszél: a széken kuporogva azt a kijelentést tette, hogy az élet egy permanens kivégzés.

– Figyelje csak meg, ami velünk történik, tartsa nyitva a szemét – erősködött.
– Ami van, az egyszer gyorsul, máskor lassul, egyszer távolodik, aztán közeledik, de mindig mélyen megsebez, és az ember abban reménykedik, hogy egyszer képes lesz véglegesen legyőzni.

Feleőlegi bölintott.

A páciens úgyszintén.

Akár egy revü koreográfiája.

– Próbáljon a hajára figyelni – folytatta a páciens.

A pszichiáter akaratlanul is megtapogatta a fejét.

– A sűrűségére, a korpára, a viszketésre.

Mindketten vakaróztak.

– Ezek a rovarok virtuálisnak tűnnek, de valóságosak! Tényleg léteznek! Egész rovarcivilizáció él a fején, állítson össze egy tükörrendszert, és nézze meg a tarkóját. Hiába érzi az apró lábacsák mozgását, egyetlen élőlényt sem fog látni, nem lesz ott semmi különös. Pont ilyen észrevétlenül történik a kivégzés.

Újabb összehangolt bölintás következett a rendelői revü programjában.

Odalent kocsik érkeztek, kocsik távoztak.

– De akadnak, akik egy másik világban élnek, ahová a magunkfajta közönséges halandót be sem engedik. A felsőbbrendű faj. De mégis mitől felsőbbrendű? Mindig is itt éltek köztünk. Akár egy ágyban is aludtak velünk. Legkésőbb akkor észre kellett vennünk a különbséget. Sikeresség-sikertelenség, tehetség-tehetségtelenség, sőt talán halandóság-halhatatlanság is. És tudjuk-e vajon, hogy miben rejlik a különbség? Talán tartózkodnunk kellene az olyan kifejezésektől, mint a faj, mást kellene keresnünk, de nem találunk megfelelőt, semmit nem tudunk kitalálni. És tudja, ki az, aki viszont mindig kitalál valamit? Hát a felsőbbrendű faj képviselői.

Kényelmesen ültek, keresztbe vetett lábbal, kezükben egy-egy stampedli a rendelői készletből. A doktor rágyújtott, és féldelíriumban bámult a parkoló melletti buszmegállóra, vagy inkább villamosmegállóra, egyszeriben belekuszálódott az egészbe egy fekete-fehér német film, madártávlatból nézte a megállót, egy régi, 1929-es film, jön a fekete-fehér villamos, egy fekete-fehér ruhás lány nem is akar felszállni, inkább mintha csak céltalanul ácsorogna, a cél mégis kiolvasható a lábszárából, a karjából, a tökéletlenül fedett melléből, egész testével érzi, hogy a kocsiból kiszáll a fekete-fehér fiú, avantgárd nyár van, a második vánhának még nyoma sincs, a férfiaknak sliccük van, és ő ezt tudja, látszik az arcán, de egyszer-

---

Elbeszélőire filozófiai szemszögből a nihilizmus, illetve egy másfajta létezőmódba vetett homályos hit közötti folytonos ide-oda mozgás, oszcillálás jellemző. Legújabb, 2021-ben megjelent könyve egy bizarr figurákkal teli kisvárosról szól, *Medzi ruinami* (Romok között) címmel.

riben eltűnik a villamos, és eltűnik a lány is, csak a szürke buszmegálló maradt, és a parkoló, a parkolóban pedig egy idős házaspár.

Mit művelnek ott?

A nő a férjhez hajolt, a férfi a nőhöz.

A doktor egy csóknak lett a tanúja.

De úgy látta, hogy ez egy rutincsók.

Egy begyakorolt figura.

Egy szomorú paródia.

Úgy látta, ez a pár reprodukál valamit, aminek az eredeti értelme elveszett, ez szomorú volt, és büntetésért kiáltott, de büntetni minek, inkább kinyitotta az ablakot, és behívta őket a rendelőbe.

– Nem fogod elhinni – hajolt egy pszichiáter kollégához ennek a különös évnek az elején –, de azért váltam el, mert a feleségem ivott. Elkezdett dagadni, és versenyeztünk, hogy ki dagad nagyobbra. A gyerekszobában meg a fiunk dagadt, a kicsi, kövér gimnazista, de ő az édességtől. A dagadás volt családi harmóniánk alapja. Ennek véget kellett érnie. És rosszul kellett végződnie. De mi nem végződik rosszul? Idővel közbelépett az anyám. Azt mondta, az unokája érdekében teszi. A család jó híre is izgatta, de a mi családunknak akkor már csak kvázi-jó híre volt. Anyám féltette a renoménkat, csak hogy akkor már régen ujjal mutogattak ránk. Pedig tőle tartottak. Mindig tudott ártani, volt is lehetősége ártani, és mindig ártott is. A milliomosnegyedben, ahol laktunk, a feleségek nagy része ezt csinálta. Elkeseredettek voltak, csalódottak, becsapottak, megaláztak, de nem hagyták el a férjüket. Áskálódtak és bosszút álltak, de a milliomosnegyedet szerették, az nekik volt kitalálva, miért mentek volna el? Nincs az a nő, aki ott ne kezdene inni. De hát itt is – mutatott előbb maga elé, majd széles ívben körbe –, itt is rögtön látom, hogy ez kit fenyeget, amikor itt ül még fiatalon a még fiatal pasijával, és én a pasin már látom, hogy egy fasz, és az élet vele egy fasszal élt élet lesz, hogy természetes hajlama van a hűtlenségre, nézd, már most hogy iszik mind a kettő, hát hogy fognak ezek inni pár év múlva? A nő későn jön rá, hogy csapdába került, pedig rájöhetne akár már most is. Az alkohol okozta problémákból természetesen az alkoholban találja meg a kiutat. És néhány év alatt megdagad. Szívesen dagadnék vele, de én már megdagadtam egy másikkal. Az a veréstől is dagad. És ekkor lép színre a szolid anyós. A lány nyakába szakad a válás, és ő lesz a hibás mindenért. De ezt ma már nem veszik annyira komolyan. Itt a városban a kapcsolatok már jellemzően szétestek, és amelyik nem, az majd szétesik. Nem szégyen az. De még ha az is lenne, észre sem veszi a nő a szégyent, feltéve, hogy iszik rendesen. Erről van szó. Hogy már semmi se idegítse az embert. Így tanított meg inni a feleségem, és ezért hálás vagyok neki. Legalább valamiért. A fiam rosszabbul járt. A gimnáziumban nevetés tárgy volt, valószínűleg utána is, de utána már nem beszélt velem, nem panaszkodott nekem többé, meggyűlölt. Sokat olvasott, ez volt a baj. És valóban gyorsan hízott. A nagyanyja ma is táplálja, most ez a szenvedélye, táplálni az unokát. Nem tudja, hogy ezzel tönkreteszi az életét. Az ilyen emberek nem értik az összefüggéseket. Sajnálom, hogy így járt a fiam. Ez az egyetlen dolog, amit még sajnálok. Sajnálom, de iszom tovább, mert nem tudok mást, és nem tudok mást, mert tovább iszom.

Közben mindenféle dolog jár az eszemben. Ha valakit nevetni látok, arra gondolok, hogy őrült, és már hozom is a rendelőbe. Vagy kétségbeesésében nevet? Akkor felemelem a kezem, és megadom magam, mert az ilyen nevetés, az rendben van, ilyen esetben nincs miért beavatkoznom. Így nevetünk mi, akik utoljára nevetünk. És hogy bejárok még a munkába? Hogy még rendelek? Hogy foglalkozom még emberi sorsokkal? Igen, de már csak rutinból. Igazából nincs már mögötte semmi.

Rajta felejtette a tekintetét a kollégáján. A kolléga meg rajta.
Egymáson felejtették.

– Tegnap nem tudtam jönni, doktor úr, elnézést kérek, fájdalmaim voltak – mondta a szomorú férfi.

– Mije fáj?

– Semmim. Épp ez az, hogy semmi.

Felešlegi felvonta a szemöldökét:

– Magának ez még szokott fájni?

– Peťo letérdelt előtte, de ő már torkig volt. Ragaszkodott a határozathoz, hiába sírt Peťo – mesélte Felešleginek az intézet igazgatónője.

– Miféle határozathoz? – kérdezte értetlenül Felešlegi.

A dolog jogi háttere érdekelte, bár nem voltak illúziói bárminek a jogszerűségét illetően.

Az igazgatónő helyesbített, voltaképpen nem is határozat volt, hanem valamiféle egyéb hatályos és végrehajtható dokumentum, amely alapján az embert a múlt rendszerben akár internálhatták is. És szükség volt annak a nőnek a szakvéleményére, Peťo anyjára, aki befolyásos orvos és amellet még párttag is volt. Az orvoscsaládok, különösen a többgenerációs klánok akkoriban úgy működtek, mint a maffia, magyarázta Felešleginek, mintha ő nem tudta volna.

Peťo állítólag a szőnyegen fetrengett az anyja előtt, vergődött, felemelkedett és visszaroskadt, úgy könyörgött neki, ami egyébiránt az alkoholistáknál és drogfüggőknel egy bizonyos stádiumban bevett dolog, de a klánba tartozó aszszony így is kimondta az ítéletet.

– De milyen ítéletet? – emelte meg a hangját Felešlegi.

Az intézet igazgatónője a dokumentum hivatalos megnevezésére már nem emlékezett, a konkrét paragrafusokra és jogszabályokra meg pláne nem, ezek ma már úgy sincsenek hatályban, de mindenesetre ennek alapján került hozzá Peťo az intézetbe.

– Az a hely már akkor is fertelmes volt, és ha nem lennék a mai napig véletlenül épp az igazgatója, akkor megzavarodom vagy megölöm magam – vallotta be az igazgatónő. – Tele van ostoba és abnormális alakokkal, a személyzetet is beleértve. Peťo, aki a gimnáziumban még nagy vagány volt, ez a Peťo, az egykori vagány fiú nálunk jóformán azonnal felkötötte magát – zárta le a történetet, szomorúan pillantva Felešlegire, aki még szomorúbban nézett rá, mert Peťo a bátyja volt, az a doktor nő pedig nemcsak Peťónak, hanem neki is az anyja.

– A pszichiáter munkája borzalmas. Nem lehetek mindenkinek a haverja, egyeket kénytelen vagyok diliházba küldeni. Ráadásul többnyire épp a haverokat. Az nem létezik, hogy mind normális legyen. Az embereket lelki betegségek fenyegetik, de a leginkább az, hogy a normalitás bármikor aberrációnak minősíthető. Hálátlan egy munka. És az emberek is hálátlanok. A pszichiáter egy személyben hajóskapitány és a hajóra támadó kalóz. Ilyen kalóz az agyunk is. Bármikor elsüllyeszthet. Naponta szembesülök ezzel. Nem csoda, hogy a pszichiátereket megvetik – okított egy bizonyos ifjú hölgyet, egy új kolleginát. Azt is elmondta, hogy leginkább a szuicid hajlamú betegeket kedveli. Akik csak addig okoznak gondot, amíg életben vannak, és akkor sikeres a velük folytatott munka, ha végre nyugalomra lelnek, és őt is nyugton hagyják.

Doktor úr,

megvádoltak engem, pont mikor az ülőgarnitúrát tisztítottam. A rendőrök ki akarták csavarni a karom, de kisiklottam a kezükből, és az ágy alá bújtam. A fülem még az ágy alatt is nagyon jó, hallottam, milyen bután beszélgetnek, mert máshogy nem is tudnak. És ez azért történt, mert maga a bolondokházába akart záratni. Mert maga egy szélhámos, a pszichiátria spekulánsa. Ezzel kezdődött az egész. Erre hivatkoztak a rendőrök, a bátyám, az ügyvédnő, a bíróság, a komplett igazságszolgáltatás. A gyógyszereknek, amiket felírt, mindig végigolvastam a tájékoztatóját, aztán mindig kidobtam őket. Maga ne másokat gyógyítson, hanem inkább önmagát! De nem csak maga. Az orvosok közül sokan Ukrajnából jöttek, meg Fekete-Afrikából, talán éppen az Egyenlítői Afrikából, amit a térképen találtam. A javító-nevelő intézetben Frontint erőszakoltak belém, panaszt tettem, de kaptam egy pofont. Amikor a posta végre meghozta a pénzemet, vettem bélyeget, és megírtam az egészséget a kommunista párt központi bizottságának. Kézbesítenül kaptam vissza. Állítólag a központi bizottságot rég megszüntették. Ezt nem hiszem. Akkor ki irányítja itt a dolgokat? Hová jár munkába a miniszterelnök úr? Biztos nem mosolyogna olyan szépen, ha nem lenne hová járnia. Nekem sokáig nem volt hová, most meg már nem is szabad. A miniszterelnök urat nem zavarja, hogy így mosolyog? Pontosan tudom, hogy hol van a központi bizottság, jártam ott egyszer az apámmal, és senki sem úgy nézett ki, mintha meg lenne szüntetve. Valahol meg kell lenniük, nem tűnhetnek el csak úgy. Titokban dolgoznak, és csak a miniszterelnök urat eresztik az emberek közé. De szerintem őt is zavarja a demokrácia. Én hidegrázást kaptam, amikor először hallottam a demokráciáról. Most meg már itt van a nyakunkon ez a csapás. De ébredenek az emberek, pedig most télen igazán jól lehetne aludni. Nyáron éjjel is meleg van, akkor olyanok a szúnyogok, mint a moszkító, a dongók meg akár a helikopterek. A szocializmusban a helikopter mindenkié volt, nem csak egyeseké. Aki a szocializmusban infarktust kapott, bár nem volt sok infarktus, annak járt a helikopter, a kórházban pedig finom kalács és kakaó. A központi bizottság ma is itt van. Én nem adtam fel, és ők sem adták fel. Jeleket küldenek. Hallom őket a miniszterelnök úr beszédében, de némelyik képviselőében is. Óvatosabbnak kellene lenniük. Nagyon könnyű kifecsegni a dolgokat. Nekem sem lenne szabad elküldenem ezt a levelet, de szerencsére senki nem értett meg semmit. A fogékony ember azonban megérzi, ha a kommunisták jó hírt küldde-

nek, felismeri a szavakat, mert ezek az apám szavai, van bennük bölcsesség, szerelőruha, csavarhúzó és egy táska közös népi téglá, amiből apám felépítette a mi népi házunkat. Ez nem lopás volt, hanem építés. Minden egyes látszólagos demokrata gonosz törpe mögött egy jóságos központi bizottsági tag van. A demokratikus szájhősökben ott rejtőzik az elvtárs, kikacsint rám, én meg vissza. De előfordul, hogy mikor kacsintok, az elvtárs megkopogtatja a homlokát, mert nem tudja, hogy a homlok mögött a demokratikus maszlag és métely mellett ott van egy élő kommunista is. A legtöbbet kopogtatók a legértetlenebbek. Azoktól még nyáron is lúdbőröznek, ebben a globális melegedésben, amit a direkt visszafelé forgó amerikai ventilátorok okoznak. Van olyan is, aki azért kacsint vissza, mert közöszlenni akar velem, sőt meginni valamit, de a többség komolyan gondolja. Főleg a nők. A nőkről majd még írok valamit, ha el nem felejttem. A nép ismét el akarja fordítani a történelem kerekét, hogy mindenkinek legyen kenyere és munkája és piros meg sárga üdítője. Engem aztán senki nem szakít el a valóságtól. Maga annyi gyógyszert ír fel a pácienseinek, hogy aki az elején még egészséges volt, mint én, az beteg lesz és függő, és minél több gyógyszert szed, hogy meggyógyuljon, annál kevésbé gyógyul, és annál inkább tönkremegy. Egy fiatalember, akit Pavúknak hívtak, az a maga gyógyszerei miatt fulladt bele a bányaatóba. Én egyáltalán nem vagyok hajlandó ilyen helyen megfulladni. A bátyám dobott fel, aki régebben kétszer meg is vert, összetörte a szemüvegem, és még élvezte is, mert nem normális. A feleségét is úgy megverte, hogy amikor a kék foltjai egy idő után bezöldültek, jóformán zöld lett az egész nő, és erről az jut az eszembe, hogy a demokraták eltitkolják előlünk a földönkívüliek látogatásait. Én senki elől nem titkolnám ezt el. A Lovecká utcai házunkból egyszer eltűnt két gázpisztoly, egy légpuska és kések is. Amikor anyámat és a bátyámat kérdeztem erről, semmit nem mondtak. Csak borzasztó idegesek voltak, úgy néztek ki, mintha be lennének drogozva, közvetlenül előtte drogoztak volna, vagy pont drogozni készülnének. Olyanok voltak, mint az élőhalottak. Ha a pincében találkozom így velük, jobban megijedek, mint a patkányoktól. A bátyám meg akart fosztani a jogaimtól, hogy nekem ne jusson semmi a házunkból. Pedig ő iszik, én meg nem, de isznak a szomszédasszonyok is, Nagyová, Dávidová meg a többi. Nem sokra mennék vele, ha most mind felsorolnám őket.

Tisztelettel:

Vargová

BÖSZÖRMÉNYI PÉTER fordítása